

Vuovdinorganisašuvnnaid duojis ja Duojáriid Dálu árvvoštallan

Asplan Viak AS
9730 Kárášjohka

Barggaheaddji:
Sámediggi

Kárášjohka
Miessemánu 2007

Sisdoallologahallan

1	Álggahus ja duogáš	2
1.1	Duogáš	2
1.2	Mandáhta	2
1.3	Vuohki	2
1.4	Lágideapmi	3
2	Eavttut duodjeorganisašuvnnaid doarjagiidda	4
2.1	Mearreruhta Sámedikki bušehtas	4
2.2	Eavttut doaibmadoarjagii	4
3	Duodjeorganisašuvnnaid birra	5
3.1	Olmmaidvákki Duodjesearvi	5
3.1.1	<i>Duogáš ja historjá</i>	5
3.1.2	<i>Ulbmil</i>	5
3.1.3	<i>Lágideapmi</i>	5
3.1.4	<i>Buktagat</i>	6
3.1.5	<i>Gálvolágideaddjit</i>	6
3.1.6	<i>Vuovdaleapmi ja vuovdin</i>	7
3.1.7	<i>Ekonomiija</i>	9
3.1.8	<i>Miellahttodoaimmat</i>	10
3.2	Unjárgga Sámiid Duodje	13
3.2.1	<i>Duogáš ja historjá</i>	13
3.2.2	<i>Ulbmil</i>	13
3.2.3	<i>Lágideapmi</i>	13
3.2.4	<i>Buktagat</i>	14
3.2.5	<i>Gálvolágideaddjit</i>	15
3.2.6	<i>Vuovdaleapmi ja vuovdin</i>	16
3.2.7	<i>Ekonomiija</i>	17
3.2.8	<i>Miellahttodoaimmat</i>	18
3.3	Duojáriid Dállu OS	19
3.3.1	<i>Duogáš ja historjá</i>	19
3.3.2	<i>Ulbmil</i>	19
3.3.3	<i>Lágideapmi</i>	20
3.3.4	<i>Duodjereaidut</i>	20
3.3.5	<i>Láigolaččat</i>	21
3.3.6	<i>Láigoheaddji ja láigolačča duddjon</i>	21
3.3.7	<i>Ekonomiija</i>	22
3.3.8	<i>Lanjaid molssaevttolaš geavaheapmi</i>	23
4	Eará vuovdinorganisašuvnnat	25
4.1	Eará vuovdinorganisašuvnnat ja buvddat	25
4.2	Árvvoštallamat duodjeealáhusa vuovdima ja struktuvrra hárrái	26
5	Ságaskuššan ja čeahkkáigeassu	27
5.1	Vuovdinorganisašuvnnaid duojis árvvoštallan	27
5.2	Vuovdinorganisašuvnnaid beaktivuoda árvvoštallan	27
5.3	Duojáriid Dálu árvvoštallan	29
5.4	Árvvoštallan juolludaneavttuid ektui	29
5.5	Čeahkis árvvoštallan	30
	Mielddus	31

1 Álggahus ja duogáš

1.1 Duogáš

Sámediggi ja duoji ealáhusorganisašuvnnat (Riikasearvi Sámiid Duodji ja Duojarid ealáhussearvi) leat soahpan ealáhusšiehtadusa duojis jahkái 2006 gustojeaddjin ođđajagimánu 1.b. 2006 rájes juovlamánu 31.b. 2006 rádjai. Šiehtadus lea vuolláičállon skábmamánu 11.b. 2005. Ealáhusšiehtadus lea vuodđuduvvon njukčamánu 29.b. 2005 duodjeealáhusa válđošiehtadussii. 2006 ealáhusšiehtadusa okta doaibman lei guorahallat vuovdinorganisašuvnnaid duojis ja Duojarid Dálu.

Sámediggi lea 11.08.2006 reivves bivdán fáldadaga árvvoštallat vuovdinorganisašuvnnaid duojis ja Duojarid Dálu. Reivves ovdanbohtá vel dan bargui mandáhta. 16.10.2006 reivves Sámedikkis oažžu Jaruma AS árvvoštallanbarggu. Skábmamánu 1.b. 2006 rájes sirde Jaruma AS bargit Asplan Viak konsearnii ja seamma beaivvi rájes ovddasvástida Asplan Viak dán árvvoštallanbarggu čadaheami.

Sámediggi lea mánggaid jagiid juolludan ja ain juolluda doaibmadoarjaga vuovdinorganisašuvnnaide Olmmáivákki Duodjesearvi ja Unjárgga Sámiid Duodje, ja Duojarid Dállu. Ruhtamearri lea molsašuvvon veaháš, 2006:s juolluduvvui kr. 100 000 guhtiige. 2007 bušehtas lea várrejuvvon kr. 150 000 guhtiige dán golbma organisašuvdnii, oktiibuot kr. 450 000.

1.2 Mandáhta

Sámediggi lea dán bargui bidjan čuovvovaš mandáhta:

Árvvoštallama ulbmilin lea čájehit mo ovdánit dat fitnodagat mat vuvdet duoji ja mat ožžot doarjaga Sámedikki bušehtas, ja makkár mearkašupmi dain lea báikegoddái ja regiovdnii. Árvvoštallamii galgá vel gullat Duojarid Dállu Unjárgga gielddas ja makkár mearkašupmi fitnodagas lea buvttadanlanjaid láigoheamis duojarid Unjárgga gielddas.

Árvvoštallama dehálaš oassin lea válldahallat vuovdinorganisašuvnnaid gaskal jagiid 2002 ja 2005 oktan daid ulbmiliiguin, oamastangaskavuodaiguin, čoavddaloguid ovdánemiin ja bargiiguin, ja válldahallat fitnodaga márkana juogaduvvon gálvoavkkuide ja segmentii, gálvolágideaddjiide ja oastijoavkkuide. Gálvoavkkuid geahčadeamis galgá vel báikki/regiovdna iešduddjon duoji oassi válldahallat. Vuovdinorganisašuvnnaid guorahallan galgá vel sisttisdoallat ráđdeaddi/bagadeami/kursema kártema duojarid/miellahtuid ektui.

1.3 Vuohki

Dán árvvoštallama vuohkin lea guorahallat dan mii lea čállon oktan jearahallamiiguin ja galledemiiguin. Dása gullet

- Guorahallat dokumeantaid ohcciin ja Sámedikkis – rapportaid, rehketdoalu, bušehta jna.
- Jearahallat
  - Sámedikki
  - vuovdinsorganisašuvnnaid, beaivválaš jodiheaddji, stivrajodiheaddji, rehketdoalli jna.
  - duojarid, miellahtuid, gálvolágideaddjiid
  - eará vuovdinorganisašuvnnaid earret daid mat Sámedikkis ožžot doarjaga
  - Duojarid Dálu ja dan ovddasteaddjiid

Mii leat galledan buot golbma árvoštallanásahusa ja leat mannan čada ovdagihtii devdon jearahallanskovi. Dáid gálvolágideaddjiiguin ja miellahtuiguin lea leamaš telefonna bokte oktavuoha. Seamma guoská eará buvddaide, vuovdinorganisašuvnnaide mat Sámedikkis eai oaččo doarjaga.

Barggu meari mielde ii leat leamaš vejolaš čiekŋudit mandáhta muhtin čuoggáide, dát guoská erenomažit vuovdima ja oastiid árvoštallamii, mas eai leat leamaš doarvái buorit rehketdoalloávdnasat čiekŋudahttimii.

1.4 Lágideapmi

Prošeaktaovddasvástideaddjin Sámedikkis lea leamaš ossodatdirektora Audhild Schanche. Oktavuohatan Sámedikkis lea leamaš Brita Oskal Eira. Prošeaktajođiheaddjin lea leamaš Magne Svineng, Asplan Viak.

2 Eavttut duodjeorganisašuvnnaid doarjagiidda

2.1 Mearreruhta Sámedikki bušehtas

2006:s várrejuvvui duoji ealáhusšiehtadusas kr. 100 000 guhtiige jodihit Olmmáivákki Duodjesearvi(OD), Unjárgga Sámiid Duoji(USD) ja Duojáriid Dálu(DD). 2005:s juolluduvvui kr. 100 000 goabbáige OD:i ja USD:i, ja kr. 200 000 DD:i. Dát mearreruhta juolluduvvui Sámedikki bušehtas, poasta 301. 2007 bušehtas lea dát sirdon postii 301 njuolga juolludeapmái Sámedikki bušehtas. 2007:s lea mearriduvvon juolludit kr. 150 000 guhtiige dán golmma organisašuvnnii; OD, USD ja DD.

Tabella 2-1: Mearreruhta Sámedikkis duodjeorganisašuvnnaide ja Duojáriid Dállui 2002-2007 áigodagas.

Mearreruhta	Logut 1000-kruvnnuin					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Olmmáivákki Duodjesearvi	100	100	100	100	100	150
Unjárgga Sámiid Duodje	100	100	100	100	100	150
Duojáriid Dállu	200	200	200	200	100	150
Submi	400	400	400	400	300	450

2.2 Eavttut doaibmadoarjagii

Árvvoštallanáiggis lea Sámediggi juohke jagi várren ruđa duoji vuovdinorganisašuvnnaide ja Duojáriid Dállui daid supmiin mat oidnojit tabeallas 2-1. Doarjja mákso guovtti oasis, goappáge jahkebeali, organisašuvnna doaibmaplána, mañimuš doaibmajagi jahkeraportta ja revisordárkkistuvvon rehketdoalu vuodul. Nubbi oassi ii mákso ovdal go doaibmadoarjaga eavttut leat devdon ja raporttat leat dohkkehuvvon. Doarjja mákso organisašuvnnaid bivdima mielde.

2006 juolludeapmái lei organisašuvnnain áigemearri cuoŋománu 1.b. rádjai sáddet:

- Seamma jagi doaibmaplána
- Čuovvovaš jagi doaibmaruhtadárbbu
- Raportta ovddit jagi ruhtaanus sáddejuvvon doaibmaplána ektui
- Ovddit jagi jahkediedáhusa
- Ovddit jagi reviderejuvvon rehketdoalu

Dasto lei sis áigemearri golggotmánu 1.b. rádjai sáddet:

- Seamma jagi jahkebeallerehketdoalu
- Seamma jagi doarjaga máksámušbivdima

Organisašuvnnat leat geatnegasat čállit rehketdoalu ruhtaanimis. Sámediggi sáhtta geahpedit doarjaga jus doaimmat eai čadahuvvo ráhkaduvvon plána mielde. Ruđa ii sáhte sirdit boahhte bušehttajahkái ja daid ferte atnit gustovaš jagi.

3 Duodjeorganisašuvnnaid birra

3.1 Olmmáivákki Duodjesearvi

3.1.1 Duogáš ja historjá

Olmáivákki Duodjesearvi(OD) vuodđuduvvui miessemánu 24.b. 1966. Searvi bargá dan ovdii ahte ovddiduvvo báikkálaš duodji buot dásiin. Sullii 70 miellahtu gullet searvai 31.12.2005.

OD:s lea vuovdinbáiki ”Grenebuas” Olmmáivákkis Gáivuona gielddas.

Formálalaš fitnodatnamma lea Manndalen Husflidlag Grenebua čujuhusain Grenebua Løkvoll, 9144 Samuelsberg. Fitnodagas lea organisašunnummar 968 051 784.

Govus 3-1: Olmmáivákki Duodjesearvi lanjat

3.1.2 Ulbmil

OD bargá ovddidit duodji visot dásiin. OD lea ulbmilstruktuvrrastis geavahan Norges Husflidslaga mála višuvnnain ”*Mii hábmet boahteáiggi*”, bajit ulbmilin ”*Norga mii reide riggodagaidis bokte árbevieruid, teknologijja ja márkana birra máhtu*”, ja das lea doaibmasiidu ná; ”*Mii nannet ealli duodjeárbevieruid Norggas – kultuvrralaččat, sosiálalaččat ja ekonomalaččat*”.

3.1.3 Lágideapmi

OD stivrras leat jodiheaddji Grete Elisabeth Seppola, nubbinjodiheaddji Dorit Wennberg, stivralahtut Tove Mandal, Antona Lervoll ja Ingvild Tekshov. Lassin leat vel stivrras sadjásaččat.

OD:s lea beallevirgi beaivválaš jodiheaddjin/buvdabargin. Gerd Hildebjørg Bucht lea leamaš buvdabargin 40 % virggis ja lea leamaš searvvi áidna bargi. Olles árvvoštallanáiggi lea OD:s leamaš beallevirgi beaivválaš jodiheaddjin/buvdabargin.

OD lea lágiduvvon oassesearvin ja sullii 70 miellahtu oamastit OD ja viesu(Grenebua).

3.1.4 Buktagat

OD lea bures kategoriseren buktagiid maid vuovdá. Válđoáššálaččat vuovdá OD njeallje gálvojoavkku:

- Ránuid
- Báikkiduddjon duoji
- Ávdnasiid
- Eará gálvvuid

Tabealla 3-1 vulobealde čájeha árvvoštallanáiggis vuovdima daid stuorámus gálvojoavkkuin ja dán áigodaga vuovdima proseantamiel juohkima gálvojoavkkuin oktiibuot.

Tabealla 3-1: Vuovdin gálvojoavkkuin guhtege jahkái 2002-2005, vuovdin oktiibuot ja %-miel juohkin jagiin 2002-2005.

Bienalaš vuovdin	2002	2003	2004	2005	2002-2005	%-miel
Ránut	94 771	89 818	107 008	117 622	409 219	15,7 %
Báikkiduddjon duodji	261 306	240 216	226 368	230 999	958 889	36,8 %
Ávdnasat	84 356	91 297	96 797	120 795	393 245	15,1 %
Eará gálvvut	184 443	207 889	228 442	226 133	846 907	32,5 %
Submi	624 876	629 220	658 615	695 549	2 608 260	100 %

Tabealla 3-1 čájeha ahte vuovdin lea lassánan sullii kr. 70 000 jagis 2002:s jahkái 2005. Ávdnasiid ja eará gálvvuid vuovdin leat lassánan sullii kr. 75 000 jagis 2002:s jahkái 2005. Ránuid vuovdin lea maiddái lassánan veháš 2002:s 2005:i, muhto báikkiduddjon duodji lea veaháš njedjan. Tabealla čájeha vel ahte báikkiduddjon duodji, oktan ránuiguin, dahká vuovdimis badjel beali.

3.1.5 Gálvolágideaddjit

Daid 70 miellahtuin namuhuvvon kap. 3.1.2:s, leat sullii 40:is gálvolágideaddji. Daid 40 gálvolágideaddjiin leat sullii 5 duojára gudet vel vuvdet earáide go OD:i. 2006:s ledje sullii 10 rátnoduojára geat goddet OD ovddas ja lágidit daid dohko.

Go ná mánga miellahtu leat vel gálvolágideaddji, lea dat OD vuodđu ja mávssolaš aktivuma. Go sullii vihtta 40:s vuvdet earáide go OD:i čájeha buorre lojalitehta OD:i. Lassin muitala OD vel ahte mánggas eai lean duddjot, jus ii livčče OD ja vejolašvuohta dohko vuovdit.

Earret dan 40 gálvolágideaddji geat vel leat miellahtut, leat vel sullii 10 duodjelágideaddji olggobeal Gáivuona.

Vástideaddji čájeha tabealla 3-2 vulobealde gálvvuid oastima gálvojoavkkuin, dát vástida tabealla 3-1 gálvovuovdimii. Tabealla čájeha ahte OD 2002-2005 áigodagas lea oastán ránuid ja báikkiduddjon duoji sullii kr. 815 000 ovddas, mii lea viehka mávssolaš árvohákan Gáivuona gálvolágideaddjiide. Dát mearkkaša vel ahte veaháš vulobeal bealli oston gálvvuin ostojit báikkálaččat.

Tabella 3-2: Gálvvuid oastin juhkkon gálvoavkkuide – 2002-2005 – NOK:in ja %-miel juohkin

Gálvvuid oastin	2002	2003	2004	2005	2002-2005	%-miel
Ránut	32 313	100 081	52 310	30 200	214 904	12,8 %
Báikkiduddjon duojit	218 754	109 478	137 203	133 980	599 415	35,6 %
Ávdnasat	79 546	37 438	88 508	67 271	272 763	16,2 %
Eará gálvvut	96 280	170 635	172 955	148 825	588 695	34,9 %
Submi	426 893	417 632	450 976	380 276	1 675 777	100 %

Ii sáhte áibbas dárkilit oaidnit visot gálvolágideaddjiid, erenomažit sin guđet vuvdet báikkiduddjon duoji ja ránuid gálvoavkkus. Rehketdoalu reskontroi čállojit dušše sii geat čállet rehkega OD:i duoji ovddas. Sii geaidda máksá duoji reaidaruhtan, eai čállo reskontroi, muhto guitin go kássa lohká. Dán prošeavttas ii leat danne sáhtán fidnet dievas várdosa duojáriin geat vuvdet duoji.

Ávdnasiid gálvoavkkus leat reskontros čállon 9-10 gálvolágideaddji mañimuš golbma jagis. Stuorámuš gálvolágideaddjit vuvdet ullogálvvuid, láiggi, náhki/sisti, leairra, tekstiilla jna. Ávdnasiid oastin molsašuddá dán áigodagas gaskal kr. 37 438 ja kr. 88 508, vrd. tabella 3-2 bajábealde.

Eará gálvvuid gálvoavkkus leat earret eará girjjit, musihkka, girjjálašvuohta, souvenirat, činjat, soljjut, tekstiillat (gárvves buktagat), gođdonbiktasat, duojit jna. Mañimuš njeallje jagi leat čállon gaskal 13 ja 20 gálvolágideaddji, main eatnašat leat fásta gálvolágideaddji. Nugo čájehuvvon tabeallas 3-2 bajábealde lea dán gálvoavkku gálvoastin gaskal kr. 96 000 ja kr. 173 000.

3.1.6 Vuovdaleapmi ja vuovdin

OD:s lea sierra neahttasiidu; www.mann dalen-husflidslag.no gos mitalit fitnodaga birra, maid sii vuvdet ja eará ođđasiid nugo kurssaid birra. Sis lea vel sierra neahttabuvda muhtin dáid gálvvuide maid vuvdet. OD lea datte várrogas vuovdalit eanet guokte ákka geažil; nubbi go vuovdaleapmi lea divrras ja bušeahtta lea hui gárži, nubbi fas ahte eai duostta eanet vuovdalit nu guhká go duddjomis ii leat eanet kapasitehta go mii dál lea.

Seammaláhkai go gálvolágideaddjiin lea váttis fidnet doarvá buori dieđuid OD vuovdimis. Dat maidda čállá rehkega ja mii čállo rehketdoalu reskontroi gal diehtá, ja sáhtta systemiseret ja guorahallat. Dan maid vuovdá buvdas ii čállo oasti namas. Soaitá leat boastut ahte reaidavuovdin lea meroštallon erohussan gaskal ollislaš vuovdima ja čállon vuovdima reskontro mielde.

Tabella 3-3: Vuovdin juhkkon buvdas, rehkega čállon ja ollislaš vuovdin 2002-2005 áigodagas NOK:in.

Oastit	2002	2003	2004	2005	2002-2005
Submi vuovdin – reskontros	207 028	250 718	296 593	341 647	1 095 986
Submi vuovdin - buvdas (meroš.)	411 071	369 246	357 085	342 553	1 479 955
Submi vuovdin	618 099	619 964	653 678	684 200	2 575 941

OD buktagiid vuovdin lea 2002-2005 áigodagas lassánan 11 %:in dahje kr. 66 101. Dán ferte dadjat leamen veaháš lassáneapmin.

Tabella 3-4: Vuovdin juhkkon reskontros ja buvdas(meroš.) %-miel 2002-2005 áigodagas.

Vuovdin	2002	2003	2004	2005
Vuovdin reskontros - %-miel	33 %	40 %	45 %	50 %
Vuovdin buvddas - %-miel	67 %	60 %	55 %	50 %
Submi vuovdin -%-miel	100 %	100 %	100 %	100 %

Nugo čájehuvvo tabeallas 3-4 bajábealde lea rehkega čállon vuovdinoassi lassánan árvoštallanáigis ja buvdda vuovdin lea vástideaddji njiedjan. 2005:s sullii beali gálvvuin vuvde buvddas, dan ektui go 2002:s vuvdui 2/3 buvddas. Dát soaitá čilget ahte dán áigodagas lea buvddas fitnamat njiedjan ja njuolga dingojumit leat lassánan. Dás lea fas oktavuohta dasa ahte dán áigodagas vuovdin oastiide Romssa fylkkas ja almmolaš oastiide lea lassánan, geahča tabealla 3-5 vulobealde.

Vuovdimis mii lea čállon reskontroi, leat tabeallas 3-5 vulobealde bidjan daid sierranas oastijoavkkuide ja geahčadan mo árvoštallanáigis lea mannan. Regiovdna lea dán barggus definerejuvvon Romssa fylka. Almmolaš oastit regiovnas lea stuorámus oastijoavku rehkega čállon vuovdimis sullii kr. 400 000 ovddas ja lea vel leamaš eanemus lassáneapmi sullii 37 %:in dán áigodagas. Áigodagas ledje almmolaš oastit 37 % rehkega čállon vuovdimis. Mihtilmas almmolaš oastit OD:s leat Gáivuona gieldda, giellaguovddáš, Romssa Universitehta ja sullasaččat. Dat guokte vuosttaš namuhuvvoma earret eará sámi girjiid vuovdima geažil.

Eará oastijoavku mii árvoštallanáigis lea lassánan leat ovttaskas oastit Romssa fylkkas. Dát lea fas danne go lea lassánan beroštupmi atnit gávtti, ja luhka maid "buohkat" sáhttet coggat. Goalmmát stuorámus oastijoavku áigodagas leat ovttaskas oastit olggobealde regiovnna.

Tabealla 3-5: Vuovdin čállon reskontroi juhkon oastijoavkkuide 2002-2005 áigodagas.

Oastit	2002	2003	2004	2005	2002-2005	%-miel
Ovttaskas oastit Romssas	47 764	44 256	38 618	85 982	216 619	20 %
Ovttaskas oastit olggobeal Romssa	33 765	56 259	53 140	36 103	179 267	16 %
Organisašuvnnat ja searvvit	14 915	15 113	22 871	5 397	58 296	5 %
Almmolaš oastit regiovnas	56 258	75 381	109 201	161 704	402 543	37 %
Alm. oastit olggobeal regiovnna	1 350	26 559	17 426	23 174	68 509	6 %
Fitnodatoastit olggobeal regiovnna	7 636	13 703	22 116	12 527	55 982	5 %
Fitnodatoastit regiovnas	45 341	19 448	33 221	16 761	114 771	10 %
Submi vuovdin – reskontros	207 028	250 718	296 593	341 647	1 095 986	100 %

Tabeallas 3-6 vulobealde oaidnit ahte čállon ollislaš vuovdin reskontros 2002-2005 áigodagas šattai 72 % gálvvuin maid vuvddii oastiide regiovnas. Oassi vuvdon regiovnas(Romssa fylka) ja oassi vuvdon olggobealde lea molsašuvvon dán áigodagas, muhto oassi lea sullii seamma 2002:s ja 2005:s. Go lea nu unnán vuvdon, de stuorra eaŋkildingojumit váikkuhit statistihka vuovdimis juhkon iešguđet oastijoavkkuin.

Tabealla 3-6: Vuovdinoassi čállon reskontroi juhkon oastiide regiovnas ja dan olggobealde 2002-2005 áigodagas.

Vuovdin	2002	2003	2004	2005	2002-2005
Oastit regiovnas	79 %	62 %	69 %	79 %	72 %
Oastit olggobeal regiovnna	21 %	38 %	31 %	21 %	28 %
Submi	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

3.1.7 Ekonomiija

Tabealla 3-7 vulobealde čájeha OD ekonomalaš ovdáneami árvvoštallanáiggis. Vuovdinboadut leat leamaš dásset miehtá áigodaga, muhto veaháš lassánemiin kr. 618' rájes kr. 684' rádjai. OD:s leat leamaš hui stuorra prošeavttat mat earret eará 2004:s váikkuhit garrasit rehketdoalu. Eará doaibmaboahu lea doarjja Sámedikkis, eará doarjagat, prošeaktaboadut, kursaboadut ja sullasaččat. OD:s lea leamaš badjebáza 2003 rájes.

Tabealla 3-7: 2002-2005 boadusrehketdoallu Olmmáivákki Duodjesearvvis NOK:in.

Boadusrehketdoallu	2002	2003	2004	2005
Vuovdinboahu	618 099	619 964	653 678	684 200
Eará doaibmaboahu	180 070	275 732	617 347	231 247
Submi doaibmaboadut	798 169	895 696	1 271 025	915 447
Gálvogolut	426 892	417 633	471 675	385 702
Bálkagolut	196 015	199 609	384 040	233 542
Geahpádusat	30 670	30 398	31 802	36 011
Eará doaibmagolut	158 566	179 219	285 570	229 972
Submi doaibmagolut	812 143	826 859	1 173 087	885 227
Doaibmaboadus	(13 974)	68 837	97 938	30 220
Netto finánsapoasttat		(19 496)	(16 252)	(13 713)
Vearrogolut		3 327	3 501	5 229
Jahkeboadus	(13 974)	46 014	78 185	11 278

Ollislaš doaibmaboaduin lei 2005 vuovdin 75 %, báhcán oassi lei eará doaibmaboadut nugo doarjja ja prošeaktadoarjja. Earret 2004, goas prošeaktaboadut ledje stuorra oassin, lea vuovdin leamaš gaskal 70 ja 80 % OD ollislaš boaduin.

Tabealla 3-8: 2002-2005 jagiid balánsa Olmmáivákki Duodjesearvvis

HÁLDOOAMIT	2002	2003	2004	2005
Rusttetoamit				
Duktásajit, huks., eará giddodagat	637 916	607 518	577 120	546 722
Gándimat, viessodávvirat jna.			26 661	21 048
Ossosiid ja osiid investeren	2 000	2 000	2 000	2 000
Obligašuvnnat ja eará gáibádusat	250	250	250	250
Submi rusttetoamit	640 166	609 768	606 031	570 020
Jorringaskaoamit				
Gálvvut	185 100	259 000	295 000	296 600
Gáibádusat	29 578	45 834	57 478	66 915
Bánkoduksa, reaidaruhta js	129 259	187 983	62 628	70 389
Submi jorringaskaoamit	343 937	492 817	415 106	433 904
Submi háldooamit	984 103	1 102 585	1 021 137	1 003 924
IEŽASKAPITÁLA JA VEALGI				
Diinejuvvon iežaskapitála				
Eará iežaskapitála	596 215	642 228	720 414	731 692
Submi iežaskapitála	596 215	642 228	720 414	731 692
Vealgi				
Eará guhkesáigge vealgi	305 280	270 662	230 340	190 514
Submi eará guhkesáigge vealgi	305 280	270 662	230 340	190 514
Oanehisáigge vealgi				
Gálvoláigideaddjivealgi	37 153	30 933	17 128	29 977
Almmolaš divadiid vealgi	8 293	11 483	10 552	24 391
Eará oanehisáigge vealgi	37 162	147 279	42 699	25 894
Submi oanehisáigge vealgi	82 608	189 695	70 379	81 718
Submi iežaskapitála ja vealgi	984 103	1 102 585	1 021 133	1 003 924

Balánsa čájeha ahte OD:s lea buorre ekonomalaš dilli kr. 731 692 positiivva iežaskapitalain. Dát lea kr. 135 477 lassáneapmi 2002 rájes. Vealgi lea oalle vuollin háldoomiid ektui. Likviditehta lea datte čavga.

3.1.8 Miellahttodoaimmat

Olmáivákki Duodjesearvi(OD) lea doaimmalaš miellahttočoagganemiiguin, kurssaiguin, prošeavttaiguin, doaimmabeivviiguin ja nuvttábargguin oppalaččat. Miehtá árvvoštallanáiggi leat čadahuvvon mánggat doaimmat ja prošeavttat. OD:s lea vel buorre rutiidna raporteret doaimmaid mas doaimma čilgejuvvo, man olu diimmuid leat golahan ja galle oasseváldi leat leamaš juohke doaimmas.

Ovttá eahkeda vahkus čoagganit miellahtut ovtastallat ja lonohallat vásáhusaid ja vugiid duddjoma ja dujiid hárrái. Dát lea vel dakkár báiki gos duojáriid bagadallet. Oktagaslaš ráddeaddin geavvá vel beavit nu guhká go buvda lea rabas.

OD:s leat fásta miellahttočoahkkimat juohke goalmát vahkku. Dáppe meannuduvvojit fáttát duoji birra, lonohallojit vásáhusat ja eará doaimmat digaštallojit. Gaskal 10-24 bohtet čoahkkimiidda, dábálaččat sullii 15 miellahtu.

OD doallá stivračoahkkima oktii mánnui. Árvvoštallanáiggis ledje gaskal 10 ja 15 stivračoahkkima jahkái ja dat meannuda gaskal 42 ja 69 ášši jahkái. Dollo vel jahkečoahkkin gosa bohtet gaskal 20 ja 30 miellahtu.

OD lea dán árvvoštallanáiggis čadahán moanaid kurssaid miellahtuide. Tabeallas 3-9 vulobealde leat almmuhan makkár kurssaid ja gallis oktiibuot leat searvan dáid kurssaide.

Tabealla 3-9: Makkár kurssat čadahuvvon 2002-2005 OD olis ja gallis searvan

	2002	2003	2004	2005
Makkár kursa	Rátnogođđin	Kursa luohttámušaide	Gáktegoarrun	Vuottačuoldin
	Rátnogođđin-lassi	Dihctorčállin	Láhtterátnogođđin	Čuoldinteknihkat
	Duhppen	Gáktevdjan	Organisašuvdna ja jođiheapmi	Gođđinteknihkat
	Gáktelasáhusat	Vuottagođđin	Bárgideapmi	Gáktelasáhusat
	Organisašunkursa	Gáktegoarrun	Luhkkakursa	Šnjirreheapmi
	Šaddoivdnen	Mašingođđinkursa Šaddoivdnen	Boahkánkursa Vuovdaleapmi Gođđinteknikat Mašingođđin Čájáhusteknihkka	Luhkkagoarrun Duodjeteknihkat Sistegoarrun
Gallis	?	46	86	69

Gáldu: OD 2002 – 2005 jahkediedáhusat

OD lea dán árvoštallanáiggis lassin vel čadahán máŋga kurssa mánáide ja nuoraide, dávjá ovttas skuvllain ja kulturskuvllain. Leat leamaš kurssat sistegoarrumis, niiberáhkadeamis, godđimis, duhppemis ja luhkkagoarrumis. Dušše 2004:s ja 2005:s fitne OD:s lagabui 100 máná ja nuora oanehat dahje guhkit kurssain.

OD lea vel leamaš viššal álggahit ja čadahit prošeavttaid, mii maid bohtá ovdan kap. 3.1.7. ekonomalaš doaimmaid várdosis. Erenomázit 2004:s doaimmahedje olu. Prošeavttaid ovdamearkkat maid OD lea čadahán leat earret eará:

- Gealboloktenprošeakta ovttas Duodjeinstituhtain(DI) industrimašiinnaid atnimis (2001-2002).
- Vuovdalanprošeakta. Doarjja Sámi Ovddidanfoanddas(SUF) ja Gáivuona gielddas. (2003)
- Oahpahalliprošeakta. Oahpahalliortnega oalgguheapmi Romssas. Sierra prošeaktamielbargi 70 % virggis.(2003-2004).
- Buoridan vuovdaleami earret eará odđa ruovttusiidduin. Prošeaktamielbargi 50 % virggis njeallje mánu.

Govus 3-2: Oimmáivákki Duodjesearvvi kursalanjat

3.2 Unjárgga Sámiid Duodje

3.2.1 Duogáš ja historjá

Virggálaš namma lea Unjárgga Sámiid Duodje BA(USD) čujuhusain 9840 Varangerbotn ja organisašunsnummariin 933 941 507. USD lea leamaš doaimmas 1982 rájes. USD jodiha buvdda láigohuvvon lanjain Vuotnabađas Unjárga gielddas.

Govus 3-3: USD lanjat Vuotnabađas

3.2.2 Ulbmil

Árvvoštalli ii leat USD:s oaidnán čállon ulbmilparagrafa. 2004 jahkediedáhusas lea datte čállon: *”Oassearvi oastá ávdnasiid daid vuovdima várás duojáridda. Dasa lassin ostojuvvojit gávpegálvvut vuovdima várás.”*

3.2.3 Lágideapmi

USD lea oassearvi sullii 100 oasseoamasteaddjiiguin ja kr. 39 475 oassekapítálain. Oasseoamasteaddjit leat duojarat Unjárggas, Seastinbáŋku, Unjárgga gielda je. USD:s leat sullii 120 miellahtu.

USD:s ii leat leamaš doaibmi stivra maŋimus jagiid ja stivračoahkádus orro leamen eahpečielggas. Olav M. Dikkanen lea árvvoštallanáiggis leamaš stivrajođiheaddjin.

USD:s lea áibbas uhccán bálkáhuvvon bargit maŋimus golbma jagi. Beaivválaš jodiheaddji doaibma lea leamaš stivrra jodiheaddjis bálkká haga iige leat mákson bálkká beaivválaš jodiheaddjai 2004-2006 áigodagas. Illá leat bálkagolut 2004-2006 áigodagas ja leat mákson dušše geassebargiide ja liigevehkiide. Dát mearkkaša vel ahte USD:s ii leat leamaš áktánas barggaheapmi, meroštallon 1 jahkebergu.

3.2.4 Buktagat

USD ii leat sirren rehketdoalu gaskal buvttajoavkkuid dahje –kategorijaid. Árvvoštallan lea danne rehketdoalu reskontro vuodul, mas oaidná gálvolágideaddjiid ja sáhtta buktagiid sirret dan mielde go diehtá maid gálvolágideaddjit fáilet.

Leat válljen juogadit buktagiid dáid čuoggáide ja daidda mearkkašumiid bidjat.

Tabealla 3-10: Buvttajoavkkut, buvttaja- ja gálvolágideaddjiovdamearkkat USD:s jagiin 2002-2005

Buvttajoavkkut	Buvttaovdamearkkat	Gálvolágideaddjiovdamearkkat
Ávdnasat ja tekstiillat	Láigi, láddi, stoffa	Rauma Ullvarefabrikk, Skaar Tekstil, Knapphuset, Granberg Veveri
Soljjut ja činjat Girjjit ja girjjálašvuohta	Činjat, soljjut, boalut Sámi girjjit	Tana sølv, Kautokeino Sølvsmie, Davvi Girji, Idut, Kara Girji & Bábir, Gollegiella
Sámi musihkka ja luodit	CD	DAT, Rieban BM Haglund, Musikk Engros AS, Idut
Duojit	Sámeniibbit, bievssut, goikkehat, kartánkkat, duojit	Kero AB, Inka, Knivsmed Strømeng AS, Činjat, Nordkalottens Hemsløjd
Báikkiduddjon duojit Suovenirat ja turistagálvvut	Duodji duddjon báikkis Vimpelat, flávddat, bálseduodji, glássa, suovenirat, koarttat jna.	Vifa AS, Flaggbutikken, Blomstertorget, Glass og Porselen, Bijouteri-Spesialen AS
Eará atnobiervasat, biktasat jna.		Panduro Hobby, Sættem Engros AS, Marton AS

Leat mánga seamma buktaga ja gálvolágideaddji go mii oidnui Olmmáivákki Duodjesearvvis.

Govus 3-4: USD buvddas oassi

3.2.5 Gálvolágideaddjit

Reskontro ja gálvolágideaddjiid geahčadeapmi čájeha ahte 2002-2005 áigodagas leat čállon sullii 100 sierranas gálvolágideaddji USD buktagiidda. Lassin leat gálvolágideaddjit mat laktásit merkantiilla buktagiidda ja bálvalusaide, nugo rehketdollui, telefodnii, kantorbiorgasiidda jna. Tabeallas 3-11 vulobealde leat geahččalan juohkit galle gálvolágideaddji leat buvttajoavkkuin nugo juogaduvvon kap. 3.2.4.

Tabealla 3-11: Galle gálvolágideaddji USD:s juhkkon buvttajoavkkuid mielde – 2002-2005

Makkár gálvolágideaddji:	Galle	%-miel
Ávdnasat, tekstiillat	19	15 %
Silbbat ja čijat	3	2 %
Girjjit ja girjjálašvuohta	14	11 %
Sámi musihkka ja luodit	10	8 %
Duodji	24	20 %
Báikkiduddjon duojit	10	8 %
Suovenirat, turistagálvvut	11	9 %
Eará atnobiorgasat, biktasat jn.	8	7 %
Eará gálvolág, kantuvra.	24	20 %
Submi	123	100 %

Tabealla čájeha ahte reskontros lagabui 30 % logahallon gálvolágideaddjiin buktet duoji. Leat vel viehka mánga báikki gálvolágideaddji.

Tabeallas 3-12 vulobealde lea rehketdoalu gálvogolpoasta geahččaluvvon juhkkot dáid joavkkuide; duodji, báikkiduddjon duodji ja ávdnasat. Báhcán oassi, eará gálvvut, leat earret eará girjjit, musihkka, suovenirat, atnobiorgasat, jna. Tabeallas oaidnit ahte duodji lea 1/3-oassi oston gálvvuin ja eará gálvvuin badjel 1/2 oston gálvvuin. 2002 rehketdoallogut leat nu eahpečielgasat reskontro ektui ahte dat eai leat váldon mielde dán árvvoštallamis.

Tabealla 3-12: Gálvogolu juohkin NOK:in 2003-2005 áigodagas.

	2003	2004	2005	Submi 2003-05	%-miel
Duodji	92 849	154 374	47 766	294 989	26 %
Báikkiduddjon duodji	37 760	55 811	25 686	119 257	10 %
Ávdnasat	49 726	41 387	28 501	119 614	11 %
Eará gálvvut	244 411	122 480	236 762	603 653	53 %
Submi	424 746	374 052	338 715	1 137 513	100 %

Govus 3-5: USD buvddas oassi

3.2.6 Vuovdaleapmi ja vuovdin

USD atná viehka uhccán ruđa vuovdaleapmái. Fitnodaga ekonomii ja ii leat bealuštan dákkár anu dahje dat ii leat leamaš vuoruhuvvon.

USD:i lea reaidavuovdin dehálaš ja lea sullii 80 %. Eanaš oassi reaidavuovdimis lea Nuorta-Finnmárkui. Go oastit eai čállo gosage vuovdimis buvddas, ii sáhte nu bures guorahallat oastiid iige vuovdima. Báhcán oassi meroštallon 20 % mii lea rehkega čállon vuovdin, bidjá menddo uhccán diehtovuđđosa ja soaitá boastut vel govvet vuovdima beali.

USD birgen lea buvddas vuovdima duohken. Danne lea impulsaoastin ja diehtu fitnodaga birra vuovdimii dehálaš. Nuorta-Finnmárkku ovttaskas oastiid hárrái orro ahte OSD:s ostet atnobiervgasiid ja skeaŋkkaid. Atnobiervgasiid sáhtta fas juohkit gaskal a)duojáriid geat dárbbášit ávdnasiid ja b)ovttaskas olbmuid geat dárbbášit dujiid; goikkehiid, kartáŋkkaid, biktasiid ja sullasaččaid. Skeaŋkkat sáhttet vel leat duojit mat dohkkejit dasa; niibbit, guvssit, sisteseahkat, boahkánat jna.

Ovttaskas oastiide olggobealde regiuvna lea doaivumis skeaŋkavuovdin ja suovenirat bivnnuhamos. Dás lea impulsaoastin ja báikki oainnusin dahkan dehálaš. Turisttat lea danne dehálaš oastjoavku.

Ii galgga čiehkát ahte USD:s lea dehálaš doaimma ávnnaslágideaddjin duojáriidda Nuorta-Finnmárkkus ja muhtin muddui duojáriidda suoma bealde(Ohcejohka). Mihtilmas ávdnasat leat sisti, čoarvi, láddi, stoffa, láigi, árpu ja muđui biervgasat maid duojárat dárbbášit. Earret dan háhká USD ávdnasiid oasti/duojára sávaldaga mielde.

3.2.7 Ekonomiiija

USD:s lea 2003-2005 áigodagas leamaš jahkásaš vuovdin sullii kr. 600 000. Vuovdin lea njiedjan sullii kr. 150 000 jagi 2002 rájes. Oktan Sámedikki jahkásaš kr. 100 000 doarjagiin lea fitnodagas leamaš badjebáza 2004:s ja 2005:s. USD:s lei viehka stuorra vuollebáza 2003:s kr. 131 838. Badjebáza dan guovtti čuovvu jagiid, 2004 ja 2005, lea dagahan ahte fitnodagas lea buorre vuoddu. Nugo ovdal namuhuvvon lea doaibmabidju ahte beaivválaš jodiheaddji ii leat ožžon bálkká, leamaš dehálaš dasa ahte fitnodagas lei badjebáza 2004:s ja 2005:s. Jus dat áigi maid beaivválaš jodiheaddji lea golahan USD:s livččii galgan čállot gollun, de livččii mealgat vuollebáza. Nuppiin sániiguin ii leat fitnodagas leamaš doarvái buorre vuovdin ja gánnáheapmi sáhttit bealuštit daid bálkagoluid mat USD:s rievtti mielde leat leamaš.

Tabealla 3-13: USD 2002-2006 boađusrehketdoallu NOK:in

Boađusrehketdoallu	2002	2003	2004	2005	2006 *)
Divatgeatnegas vuovdin	659 318	516 763	603 311	566 238	539 540
Divada haga vuovdin	124 211	94 844		69 112	52 272
Doarjja	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Submi doaibmaboađut	883 529	711 607	703 311	735 350	691 812
Gálvogolut	428 505	424 747	374 052	338 714	309 642
Bálkagolut	204 675	239 163	77 021	122 162	186 380
Eará doaibmagolut	167 895	169 780	172 580	208 156	186 727
Submi doaibmagolut	801 075	833 690	623 653	669 032	682 749
Doaibmaboađus	82 454	(122 083)	79 658	66 318	9 063
Netto ruhtadanpoasttat	(31 717)	(9 755)	(8 459)	721	(6 167)
Vearrogolut				362	
Jahkeboađus	50 737	(131 838)	71 199	66 677	2 896

*) Li oassi árvvoštallanáiggis. Vuosttain rehketoallu, ii revisordohkkehuvvon.

Balánsa čájeha ahte USD:s lea positiiva iežaskapitála kr. 141 102 jagi 2005 loahpas. Háldooamit leat eanaš dakkárat mat gullet gálvorádjosii, namalassii jorrangeaskaoamit. USD lea máksán guhkesáigge vealggi kr. 348 796 rájes 2002:s gitta vuollel kr. 10 000 rádjai 2005:s ja nollain 2006:s. Submi oanehisáigge vealgi lea leamaš muhtin muddui dásset. Likvida gaskaoamit leat eanaš giddejuvvon gálvvuide ja hui uhccán luovus likvida gaskaoamit, man geažil lea fas čavga likviditehta.

Tabealla 3-14: USD 2002-2005 balánsa NOK:in

Balánsa	2002	2003	2004	2005	2006 *)
HÁLDOOAMIT					
Obligašuvnnat ja eará gáibádusat	423 630	314 245	209 607	78 106	65 715
Submi rusttetoamit	423 630	314 245	209 607	78 106	65 715
Jorringaskaoamit					
Gálvvut	223 665	195 425	337 232	337 815	377 883
Oastigáibádusat	21 689	40 372		6 744	34 799
Barŋkoduksa, reaidaruhta js.	72 415	716	600	3 371	9 793
Submi jorringaskaoamit	317 769	236 513	337 832	347 930	422 475
Submi háldooamit	741 399	550 758	547 439	426 036	488 190
IEŽASKAPITÁLA JA VEALGI					
Biddjon iežaskapitála	39 275	39 475	39 475	39 475	39 475
					104 524
Diinejuvvon iežaskapitála	95 590		34 950	101 627	
Mávssekeahthes massin		(36 248)			
Submi iežaskapitála	134 865	3 227	74 425	141 102	143 999
Vealgi					
Eará guhkesáigge vealgi	348 796	240 321	131 569	9 867	
Submi eará guhkesáigge vealgi	348 796	240 321	131 569	9 867	
Oanehisáigge vealgi					
Kassakredihtta	51 674	20 667	44 921	8 604	43 518
Gálvolágideaddjivealgi	158 741	213 770	206 263	127 694	134 333
Almmolaš divadiid vealgi	25 147	26 539	23 733	8 882	77 109
Eará oanehisáigge vealgi	22 176	46 234	66 528	129 887	89 232
Submi oanehisáigge vealgi	257 738	307 210	341 445	275 067	344 191
Submi vealgi	606 534	547 531	473 014	284 934	344 191
Submi iežaskapitála ja vealgi	741 399	550 758	547 439	426 036	491 086

*) *Ii oassi árvvoštallanáiggis. Vuosttain rehketdoallu, ii revisordohkkehuvvon.*

Gáibádusat rusttetiin gusket gáibádussii Duojáríid Dállui AS.

3.2.8 Miellahttodoaimmat

USD:s eai leat makkárga čállon miellahttodoaimmat 2002-2005 áigodagas.

3.3 Duojáriid Dállu OS

3.3.1 Duogáš ja historjá

Duojáriid Dállu OS(DD) organisašunnummariin 879 643 112, lea čujuhus Bergeby, 9840 Varangerbotn Unjárgga gielddas. DD vuodđuduvvui oddajagimánus 1998.

DD:s lea stuorát viessu, váldoviessu su. 650 m², juogaduvvon su. 350 m² vuosttaš gearddis ja su. 300 m² nuppi gearddis, Boaresárkkus Unjárgga gielddas. Dasa lassin lea DD:s rájus njuoskalanjain sullii 98 m² váldoviesu duohken, ja 34 m² bádji. Nr. 2 mildosis leat dán golbma dálu sárgosat ja plánatevnnegat, ja vel dilleplána.

3.3.2 Ulbmil

DD ulbmilin lea hábmejuvvon ná *Láigohit ja jodihit buvttadanlanjaid ja dasa gulli doaimma. Fitnodaga sajádat lea Unjárgga gielddas*. Lassin lea njálmmálaččat hábmejuvvon lasáhusat mat gusket heivehit duddjot garra- ja litnadooji. DD lea vel álggahan prošeavttaid mat gusket rusttega ávkkástallamii ja lámčán dili geavahit lanjaid ulbmila mielde. Dása guoski plánen ja belohakkii čadahán rávisolbmokurssaid duojis.

DD dehálaš oassin lea vel leamaš hukset duodjelanjaid sámi suovenirduddjomii. Ovttas SINTEF:in, Troanddimis ovddiduvvui stuorát jursanmašiidna mii galggai automatiseret souvenirduddjoma ja muorra- ja čoarveduddjoma. Mašiidna ii leat dađibahábut doaibman nu go vurdojuvvon ja sihke dat latnja gos mašiidna lea, ja vel mašiidna, leat eanaš leamaš geavatkeahttá.

Govus 3-6: Sintef ovdánahtán jursanmašiidna DD lanjaid ođđasat oasis

3.3.3 Lágideapmi

Stivrass leat Olav M. Dikkanen stivradoiheadjin ja Per Ove Roska ja Margit Varsi stivramiellahtun. Fitnodaga oasuskapitála lea kr. 204 000 juogaduvvon 204 ossosiidda á kr. 1 000. Oamastančoahkádus lea ná:

Oasusdoalli	Galle os.	Oam.oassi
Olav M.Dikkanen	130	63,7 %
Unjárgga Sámiid Duodje AL	50	24,5 %
Sámiid Duodji Nuorta Regiovdna	20	9,8 %
Unjárgga Sámiid Searvi	3	1,5 %
Thorvald Falck	1	0,5 %
Submi	204	100 %

Fitnodagas ii leat oktage bargi. Olav Dikkanen lea doaibman DD viessohoaidárin ja áidna bargin, muhto ii fal bálkkáin iige ráhpa virgeosiin.

3.3.4 Duodjereaidut

DD:s leat viehka olu mánggalágan duodjereaidut ja sáhtta fállat masá dievas báji duojáridda, erenomážit garraduojis. Duojáridda sávaldat infrastruktuorra hárrái lea ahte DD:s galggašedje náhkkedikšumii leat reaidut.

Oahppolatnjan lea DD vuogas. DD:i čáhkhet olu oahppit oktanaga, duddjonproseassas juogaduvvon iešgudet dássái. DD:s leat visot giehtasahát, bovrenmašinnat, jursan, pussenmašinnat, jorahanbeaŋka jna. mii dárbbášuvvo garraduoji duddjomis. Lanjain lea guovddáš kompressor mas leat laktinčuoggát dadjatjo juohke bargosajis. Lea vel njamman bargosajiid buhta. Dasa lassin lea DD:s hui olu giehtareaidut. Visot duodjereaiduid árvu ii leat meroštallon, muhto lea viehka stuorra árvu.

Govus 3-7: Muhtin oassi duodjereaiduin mat DD:i gullet

Nugo namuhuvvon kap. 3.3.2. galggai dat jursanmašiidna mii ovdánahttui ovttas SINTEF:in leat dehálaš oassin DD:s ja duddjomis daid lanjain. Mašiidna ii leat doaibman ja lea eanaš oasi leamaš anekeahtta. Mašiidna ferte divvojuvvot sullii kr. 400 000 ovddas guvssiid duddjomii. Sparebanken Nord-Norge oamasta mašiinna iige dat danne leat DD duodjereaidduid oassin.

3.3.5 Láigolaččat

Njukčamánu 2007:s ii leat DD:s oktage fásta láigolaš, earret duojára Per Andersen. Earret su, eai leat leamaš fásta láigolačča 2006:s.

Dál (njukčamánu 07) fitná Unjárgga gieldda kulturskuvla duollet dále dán dálás. Duojárat Per Andersen, Per Ove Roska ja Per Mathisen geavahit dálu dárbbu mielde ja go dan háliidit. Riikasearvi Sámiid Duodji Nuorta Regiovdna máksá dáid elrávdnjegoluid.

Varanger ASVO IKS lei DD:s 2005/2006 jahkemolsašupmái dehálaš láigolaš. Sii fárrejedje dalle iežaset lanjaide Vuotnabađas. DD:s lea leamaš bálseduodjebádji 2005 rádjai ja glássadáiddaduodji 2006 rádjai.

3.3.6 Láigoheaddji ja láigolačča duddjon

Ovdal leat DD:s lágiduvvon moanat rávisolbmooahppokurssa, nu gohčoduvvon AMO-kurssa. Dát ledje dehálaččat duoji ealáskahttimii. Manimuš jagiid eai leat nu galle dákkár kurssa lágiduvvon, vuosttažettiin go dan suorggis lea ruhta geahpeduvvon. Dákkár prošeavttat ja doaimmat ledje dehálaččat sihke duddjomii ja duodjebirrasii.

Per Andersen lea geavahan DD fásta báikin iežas garraduodjekurssaide, kurssaide maid lea doallan Máttá-Várjjagis ja Davvi-Romssas, maiddáí árvoštallanáiggi loahpageahčen. Per Sigmund Bomban lei rávdi 2006 rádjai, son lei sihke láigolaš ja lágidii rávdekurssaid DD:s. SEG Deanusge lea DD:s čadahán oanehis kurssaid.

Dál ii leat láigoheaddjis makkárgé duddjon. Láigolaččainge aiddo dal lea duddjon.

Govus 3-8: DD duodjelanjat

3.3.7 Ekonomiija

Árvvoštallanáiggis leat láigoboađut njiedjan kr. 192' rájes kr. 125' rádjai. 2006:s leat dat vuollet kr. 30 000. Oktan Sámedikki doarjagiin leat boađut dán áigodagas leamaš gaskal kr. 392' ja kr. 325'. Doaibmagolut leat leamaš gaskal kr. 204' ja kr. 170'. Das lea jahkásaš badjebáza šaddan kr. 129 108 rájes 2002:s kr. 82 424 rádjai 2005:s.

Tabealla 3-15: DD boađusrehketdoallu 2002 -2006 áigodagas NOK:in

Boađusrehketdoallu	2002	2003	2004	2005	2006 *)
Láigoboađut	192 018	173 878	171 930	125 284	27 935
Almmolaš doarjja	200 000	200 000	200 000	200 000	100 000
Eará boađut					7 500
Submi doaibmaboađut	392 018	373 878	371 930	325 284	135 435
Vuolideapmi	62 500	62 500	62 500	62 500	62 500
Eará doaibmagolut	110 696	133 803	141 624	106 874	160 677
Submi doaibmagolut	173 196	196 303	204 124	169 374	223 177
Doaibmaboađus	218 822	177 575	167 806	155 910	(87 742)
Netto finánsapoasttat	(89 714)	(76 511)	(44 961)	(35 196)	(11 076)
Vearrogolut			17 874	38 290	
Jahkeboađus	129 108	101 064	104 971	82 424	(98 818)

*) *Ii oassi árvvoštallanáiggis. Vuosttain rehketoallu, ii revisordohkkehuvvon.*

Tabeallas 3-16 čájeha balánsa ahte DD:s lea buorre balánsa gaskal rusttetomiid ja vealggi. Iežaskapitala lea posiitiiva kr. 328 004:in. Submi jorrangeaskaoamit lea vuollin ja danne čavga likviditehta.

Mávssekeahkes massin 2002:s ja 2003:s bohtá ovdan balánsas manjil doaimma vuollebáhca jagiid ovdal 2002. Dát divvojuvvo 2003:s ja 2004:s go lasihuvvo odđa kapitála ja doaimmas lea badjebáza. Mávssekeahkes massin bohtá ovdan daid háviid go vealgi submi lea badjel háldoomiid supmi, ja go iežaskapitála submi lea vuolled biddjon iežaskapitála. Oanehisáigge vealgi lassána 2005:s 2006:i ja lea eanaš vealgi oamasteaddjiide.

Tabella 3-16: DD balánsa 2002 -2006 áigodagas NOK:in

Balánsa	2002	2003	2004	2005	2006 *)
HÁLDOOAMIT					
Rusttetoamit					
Bistevaš doaimmaoamit					
Duvttát, viesut, eará giddodagat	987 500	925 000	862 500	800 000	737 500
Doaimmagándimat, viessogálvvut jna.					
Ossosiid ja osiid investeremat					
Obligašuvnnat ja eará gáibádusat					
Submi rusttetoamit	987 500	925 000	862 500	800 000	737 500
Jorringaskaoamit					
Gálvvut					
Oastigáibádusat		1 500	18 533		
Eará gáibádusat	10 650		13 600	14 000	14 000
Bánkoduvssat, reaidaruhta js.	858	6 178	762	19 134	11 055
Submi jorringaskaoamit	11 508	7 678	32 895	33 134	25 055
Submi háldooamit	999 008	932 678	895 395	833 134	762 555
IEŽASKAPITÁLA JA VEALGI					
Biddjon iežaskapitála	50 000	204 000	204 000	204 000	204 000
Diinejuvvon iežaskapitála			41 579	124 004	25 184
Mávssekeahkes massin	(164 457)	(63 392)			
Submi iežaskapitála	(114 457)	140 608	245 579	328 004	229 184
Vealgi	483 000	441 000	399 000	357 000	315 000
Eará guhkesáigge vealgi	423 630	314 245	209 607	75 810	65 714
Submi eará guhkesáigge vealgi	906 630	755 245	608 607	432 810	380 714
Oanehisáigge vealgi					
Gálvolágideaddjivealgi	159 835	16 825	8 184		13 157
Máksinvuloš vearru			17 874	38 290	
Almmolaš divadiid vealgi				-	
Eará oanehisáigge vealgi	47 000	20 000	15 151	34 030	139 500
Submi oanehisáigge vealgi	206 835	36 825	41 209	72 320	152 657
Submi vealgi	1 113 465	792 070	649 816	505 130	533 371
Submi iežaskapitála ja vealgi	999 008	932 678	895 395	833 134	762 555

*) Ii oassi árvvoštallanáiggis.

3.3.8 Lanjaid molssaevttolaš geavaheapmi

DD beales leat bargamin mánja jurdagiin mo boahhteáiggis geavahit lanjaid. Dássáži, njukčamánu 07, eai leat lihkestuvva fidnet fásta láigolaččaid.

DD lanjat sáhttet deavdit mánnga doaimma, sihke oahppolanjaid, kantuvrraid, duddjonlanjaid ja soaitá vel rádjosa. Muhtin lanjat leat diehttelasat infrastruktuorra ektui garraduoji duddjomii.

DD dehálaš oassi lea dat ođđa oasáš gos máinnašuvvon jursanmašiidna lea. Dán oasi jierpmálaš geavaheapmi eaktuda ahte jursan divvojuvvo ja geavahuvvo dahje ahte jursan vuvdo ja jávkaduvvo doppe. Molssaeaktun divodit jursama gáibida sihke ahte muhtin máhtta dasa gávppálaš konsepta ráhkadit ja gáibiduvvo kapitála dan divvut ja geavahišgoahtit. Dál eai leai berošteaddjit geat gillejit konsepta ráhkadit iige kapitála dan divodit.

Prinsihpas leat DD:s guokte molssaevttolaš strategiija joatkka doibmii:

1. Ásahit DD dego earáge láigoviessun/ealáhusviessun.
2. Ásahit duodjebirrasa ovttas Duodjeinstituhtain(DI) ja Sámiid Dujiin(SD).

DD sajádat Boaresárkkus dagaha ahte lea hástalussan dohko fidnet láigolaččaid. 1) ektui bajábealde ferte danne rahčat oažžut dakkár duddjoma dahje doaimmaid mat eai leat báikái čadnon. Okta molssaeavttuin rusttega atnui sáhtta leat "Villasávzzat Várjjagis". Boandajoavkkus ledje jurddašan hukset njuovahaga Várjjatsávzzaid njuovvamii ja náláštuhhtimii, dát jurdagat leat dál loahpahuvvon. Ain leat náhkkeidikšumii plánat. Dán bijašii váldovissui.

2) ektui gáibidivččii vuosttažettiin lagaš ovttasbargu DI:in ja SD:in. Njukčamánu 07 ii leat dárbbalaš ovttasbargu sajis gaskal SD ja DD. Dán ovttasbargu fertešii de nannet. Ovttasbargu gaskal DI ja DD ii leat konkretiserejuvvon iige ságaškuššon bajit dásis. Eaktun buoridit DD duodjebirrasin livččii lean go DI ásaha duodjebáji DD:s, nugo DI lea dahkan Snoasas. DI plánain lea čállon ahte galgá geahččalit ásahit duodje- ja oaivadeaddjibájiid iešguđet sámi guovlluin, dasa gullá maid Nuorta-Finnmárku. Ii leat datte celkon gos Nuorta-Finnmárkkus sáhtášii ásahit dákkár fáldalaga. Guhkit áigái oaivvilda DD ahte almmolašvuohta berrešii oamastit viesu ja ahte DI ja SD leat guovddázis guovddáža(DD) jodiheamis ja ovddideamis. DD oaivvilda ieš ahte ovddidit duodjebirrasa DD:s gáibida kurssaid ja oahpaheami vuoruheami ja ahte dárbbáhit guokte fásta oahpaheaddjivirggi. Sáhttet leat oahpaheaddjiresurssat sihke mánáid/nuoraid ja rávisolbmuid ektui. Dákkár virggiid ruhtadeapmi ii leat datte čielggaduvvon iige hábmejuvvon.

Árvvoštalli oainnu mielde lea DD vuogas viessun gos sáhtášii ovddidit duodjebirrasa. Visot lea sajis duddjomii, oahpaheapmái, oaivadeapmái jna. Váttisvuohtan lea ahte eai leat doarvái duojára geat sáhttet leat birrasa geađejuolgin. Jus DI ja SD galggašedje leat dákkár vuoruheami geađejuolgin, de fas belohakkii gáibiduvvo lassi mearreruđa dan guovtti organisašuvdnii ja belohakkii ovttaoaivilvuohta boahttevaš rahčamuša ektui. Eai oro leamen doarvái almmolaš resurssat ja olamuttos gaskaoamit dasa maid dákkár bijus gáibida.

Árvvoštalli oainnu mielde lea sakka vejolaš ovddidit DD láigoviessun mánnggalágan doaimmaide. Dás lea váttisvuohtan ahte ealáhusdoaimma Unjárggas lea viehka uhccán eaige leat čielga fidnodagat dahje doaimmat mat sáhtášedje DD:i leat áigejuovdilát. Vástideaddji gusto Čáhcesullui, dás šaddá gaska dehálaš ja go Čáhcesuolu lea sakka vuodđuduvvon almmolaš surggiide ja bálvaledjji ealáhusaide. Oppalaš hálti ealáhusas miehtá Norgga lea ahte vuodđo- ja sekundearaealáhusat nohket ja bálvalussuorgi lassána, erenomažit ealáhusat mat leat jurddašuvvon lassi priváhta geavaheapmái. Dát mearkkaša ahte DD šaddá menddo boaittoealde doaimmaid ektui mat gáibidit vuovdima báikkis.

4 Eará vuovdinorganisašuvnnat

4.1 Eará vuovdinorganisašuvnnat ja buvddat

Duodjeealáhusa ja árvoráiddu struktuvra lea nu ahte leat mánga smávva duojára ja olu njuolgavuovdin duojáris oastái. Vuolggasajis uhccán duodji vuovdo ja dat mii johtá vuovdinorganisašuvnnaid dahje buvddaid bokte lea vel uhccánat.

Lunddolaččat ii sáhte diehtit visot buvddaid mat vuovdet duoji. Danne leat čohkken muhtin fitnodagaid/buvddaid maid birra árvvoštalli diehtá.

- **Inka, Kárásjohka.** Buvddas Kárásjoga márkaniis vuovdet sihke iežaset duoji ja oston duoji. Inka oastá duoji sullii kr. 100 000 ovddas jahkái, ja dát oassi lea njiedjan mañimuš jagiid. Fitnodat lea oasusfitnodat mas Karl F. Teigen ja Inga Porsanger oamasteaba 50 % goabbáge, oasuskapitála lea kr. 100 000. Fitnodat vuovddii 2003:s ja 2004:s kr. 553 000 ovddas, 2005:s kr. 462 000 ovddas ja 2006:s sullii kr. 800 000 ovddas. Fitnodat barggaha sullii 1,5 jahkebarggu ovddas.
- **Ivnnit Design & Import, Guovdageaidnu.** (<http://www.mamut.com/ivnnit>)
Dain lea hui buorre neahttabuvdačoavddus hui mángga duojái. Fitnodagas ii leat iežas buvda, muhto das leat muhtin duojit Venor vuovdinlanjain Guovdageainnus. Ivnnit lea ovttaoibmofitnodat, oamasteaddji lea Ravdna Sara Hætta. Gávpejurdda lea oastit ávdnasiid maid importere olgoriikkas, vuovdima várás eará duojáriidda, ja iežas duoji duddjon ja vuovdin. Ii oaste gárvves duoji eará duojáriin vuovdima várás. Fitnodat barggaha 1,5 jahkebarggu ovddas.
- **Maritex Gávpi, Guovdageaidnu.** (<http://www.gavpi.com/>)
Maritex:as lea iežas neahttabuvdačoavddus mii sulastahtá dan mii lea Ivnnit Design & Import:s. Maritex:as lea iežas buvda Boaronjárggas Guovdageainnus. Maritex lea ovttaoibmofitnodat, oamasteaddji lea Inger Marit Bongo. Vuovdá hui uhccán gárvves duoji, oastá ávdnasiid vuovdima várás earáide ja duddjo ieš vuovdima várás.
- **Sámi suvenir ja duodji, Guovdageaidnu.** (<http://www.samihandverk.no/frameset.asp>.) Vuovdá belohahkii oston gálvvuid ja belohahkii iežas duddjon duoji. Lea buvda Romssa torggas geassit. Lea vel sierra neahttabuvda gos vuovdá muhtin dujiid. Fitnodat lea ovttaoibmofitnodat, oamasteaddjit leaba Inga N.P.Sara ja Ole N.P.Sara.
- **Arppa Sámi Duodje Gallery, Romsa.** (<http://www.arppa.no>). Arppa lea easkaálggahuvvon ja galleriija rahppui borgemánus 2006. Arppa jodiha Svenne Design ja Duodje, ovttaoibmofitnodat, oamasteaddji Svenn-Egil Knutsen, Divttasvuonas eret. Arppas lea buvda Austadbyggetis Romssas. Arppa vuovdá sihke duoji, dáidaga, musihka, girjjálašvuoda, designgálvvuid jna. Dušše čieža mánu doaimmas (njukčamánu 07) lea oamasteaddjai váttis diehtit justa man olu ollislaš vuovdimis lea duodji, muhto árvvu mielde soaitá leat ¼ oassi vuovdimis. Eanaš oassi vuovdimis lea dáidda. Arppa áicá gal duoji jearu, erenomažit innovatiivva duoji, nappo duoji mii lea heivehuvvon odđa áigái ja odđa treanddaide.
- **Sápmi Márkan, Kárásjohka.** Buvda Sápmi párkkas(Samelandssenteret) gos vuovdá skeanjkkaid, suoveniraid, duoji, atnobiargasiid jna. Buvda jodihuvvo RICA Hotell Karasjok ossodahkan. Buvda vuovdá sullii kr. 2 milj. ovddas.

- **Håndverkshuset, Áltá.** (<http://www.altahandverk.no/>) Håndverkshuset lea searvevuotta sullii 77 buvttadeaddjiin miehtá davvi Norggas eret, sullii 7-8 dáin leat čielga sámi duojára. Håndverkshusetis lea buvda Álttás gaskal RICA Hotellet ja Storsenteret. Dat vuvdet giehtaduoji ja muhtin muddui sámeduoji. Håndverkshuset almmuha ahte sullii 6 % ollislaš vuovdimis 2006:s lei sámeduodji dahje vuovdin daid 7 duojáriin.
- **Knivsmed Strømg AS, Kárášjohka.** Vuovdá vuosttažettiin iežas buktagiid, muhto váldá vuovdimii eará buktagiidge, arenomažit Kero AB:s Suomas. Sis leat áibbas uhccán duojit norgga beale duojáriin.

4.2 Árvoštallamat duodjeealáhusa vuovdima ja struktuvrra hárrái

Mánnga buvdda ja vuovdinbáikki maiguin mis lea leamaš oktavuotta, leat muitalan ahte váldováttisvuotthan lea duodjeealáhusa struktuvra ja duoji fidnen. Almmuhuvvo ahte leat doarvái duojára ja duoji, muhto sii eai dáhtošii vuovdit buvddaide. Buvddat fertejit meroštallat kalkyla dahje lasáhusa vuovdit duoji ja lasáhusa lassiarvodivada ovddas. Dát gáibida ahte duojárat fertejit buvddaide vuovdit dujiid hálbibui go dalle go vuvdet njuolga, ja dan eai dáhtošii nu galls. Ealáhusas váilu áddejupmi dahje dohkkeheapmi ahte dujiide dárbbášuvvo guokte- dahje golbma-haddesystema.

Nu guhká go eanaš duojárat vuvdet njuolga oastái iežaset gávppis, ruovttus dahje meassuin/festiválain, ii leat vuodus sierra vuovdinorganisašuvnnaide dujiid várás. Seammaláhkai lea buvddaide ja vuovdinorganisašuvnnaide hástalussan ásaht gánnáheami duojis, nu guhká go leat nu moadde duojára ja uhccán mii vuvdo. Danne lea okta váldohástalussain ieš dat struktuvra ealáhusas.

Okta buvddain mainna leat háleštan lea geahpedan duoji oastima, eanaš danne go duojárat eai leat momsageatnegasat ja gollu dalle šaddá gávpái, seammás go duojárat eai sirre hattiid mii lea buvdii(detaljistii) das mii lea njuolga oastái. Dát buvda lea danne lasihan iesduddjon duoji oasi, dat gánnáha buorebut ja lea einnosteadjibut.

Eará buvda almmuha hástalussan leat ahte duojáriin eanaš lea duodji lassiealáhusan/oalgealáhusan ja ahte buvddas lea muhtin dujiid váttis fidnet doarvái muhtin áiggiid jagis goas lea olu jearru.

Oppalohkái lea hui čielga máhcahandiehtu ahte illá gánnáha vuovdit duoji buvdda bokte. Mánnga buvdda/gávpebáikki duddjojit ieža dan sadjái go ostet gárvves duoji, dat lea áidna mii gánnáha. Go duojáriin ii leat guokte-haddesystema ja duddjongolut leat dan mađe divrasat, ii gánnát ii buvdii iige duojárii vuovdit duoji buvdda bokte.

5 Ságaškuššan ja čeahkkáigeassu

5.1 Vuovdinorganisašuvnnaid duojs árvoštallan

Guokte vuovdinorganisašuvnna, Unjárgga Sámiid Duodje(USD) ja Olmmáivákki Duodjesearvi(OD), leat dás árvoštallan. Goappašagat ožžot doaibmadoarjaga Sámedikki bušeahtas.

Unjárgga Sámiid Duodje(USD) dáfus, lea dat muhtin áiggi seastán doaimmas ja dánláhkai bihtán maŋimus jagiid jodihit badjebáhcaigiin. Badjebáza ii livčče lean vejolaš almmá garra nuvttábarggu haga. USD lea vel máksán vealggi ja das lea buorre vuolggasadji joatkka doibmii. Badjelaš kr. 600 000 jahkásaš vuovdin lea menddo uhccán dákkár buvdii. Vuovdin berrešii duppalastot jus galggašii jierpmálaččat buhtadit dan bargobiju ja sáhttit cegget dárbblaš soliditehta ja likviditehta. Jahkečoahkkimis 2007 dálvvi/gida lea ráhkanuvvon buolvamolsun fitnodaga jodiheamis, sihke stivrras ja doaimmas. Buolvamolsuma mielde bohtet odđa jurdagat doaibmakonseptii ja ulbmillaččabut vuovdalemiin sáhtta dieđus lasihit vuovdima. Dađibahábut orro nu ahte váilevaš ovttasbargu Várjjagis/Unjárggas headušta buori ovdáneami USD ektui. Odđa gávpi lea ráhkanuvvon álggahuvvot Vuotnabađas 2007 geasi mielde USD ektui nuppi bealde E6. Illá lea vuoddu guovtti dákkár fitnodahkii, vaikke leatge guovttelágan gálvvut, de soitet olu oastit leat dat seammát.

Olmmáivákki Duodjesearvi(OD) lea nugo USD:s uhccán vuovdin(vuovdinboadut), vaikke dat lea lassánan veaháš árvoštallanáiggis, kr. 618' rájes 2002:s kr. 684' rádjai 2005:s. Vaikke leatge uhccán vuovdinboadut lea OD jodihan badjebáhcaigiin 2003-2005 áigodagas. OD ektui ii livččege sáhtán jodihit badjebáhcaigiin jus ii livčče dat olu nuvttábargu mii lea jahkásaččat. OD lea máksán guhkesáigge vealggi ja das lea alla iežaskapítálmuddu ja buorre vuolggasadji joatkka doibmii. Nugo earátge rahčá datte OD likviditehtain, eanaš jorrangeaskaomiin leat giddejuvvon gálvorádjui. OD lea ášahus Olmmáivákki báikegottis, ja lea eanet ášahus go buvda. Jahkásaččat čadahuvvojit moanat doaibmajut OD olis, ležžet dal sierranas kurssat ja proševttat maid áigumuš lea belohahkii bisuhit duodjevieruid ja belohahkii ovddidit odđa teknihkaid/vieruid. OD:s lea leamaš dehálaš doaibman dan lassáneaddji beroštupmái atnigoahtit gávtti ja luhka Gáivuonas ja davvi Romssas muđui. Árvoštallama barggus bohtá čielgasit ovdan ahte báikki duojárát eai livčče duddjon, jus OD ii livčče jearran daid dujiid. Báikki duojáriin lea eatnašiin duddjon oalgedienas, mas gullat searvevuhtii, ovddasvástáduš fállat buriiid dujiid OD:i ja veahkehit ahte OD birge, lea masá seamma dehálaš go dienas. Dálá duojáriid ja gálvoláigideaddjiid gaskamearreaški lea viehka badjin. OD hástalusson lea guhkit áigái sihkarastit nuorat olbmuid joatkit duddjot ja ahte bohte buolvva duojáriin ja miellahtuin lea seamma oaidnu duodjái ja nuvttá bargui go dál.

5.2 Vuovdinorganisašuvnnaid beaktivuoda árvoštallan

Árvoštallama mandáhta galgat árvoštallat beaktivuoda lea viehka hástaleaddjin. Beaktivuodta iige leat biddjon makkárge dahkkiid ektui. Leat geahčadan beaktivuoda dan doarjaga ektui maid Sámediggi addá vuovdinorganisašuvnnaide ja dán ruđa beavttu, mahkáš makkár váikkuhus lea duojárida ja duodjealáhussii go almmolaš ruhta adno dánláhkai.

Sámediggi lea árvoštallanáiggis juolludan jahkásaččat kr. 100 000 dán guovtti vuovdinorganisašuvnnaid. Dalle lea dán áigodagas geavahuvvon oktiibuot kr. 800 000.

Tabella 5-1: Sámedikkis mearreruhta USD:i ja OD:i 2002-2005 áigodagas NOK:in

Sámedikkis mearreruhta	2002	2003	2004	2005	Submi
Olmáivákki Duodjearvi	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Unjárgga Sámiid Duodje	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Submi	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000

Tabeallas 5-2 vulobealde leat geahččalan meroštallat man olu ovddas dát guokte vuovdinsorganisašuvnna ostet duoji, seamma áigodagas. OD:s leat bidjan oktii ránuid oastima ja báikkiduddjon duoji poasttaid nugo jahkerekhetdoalus bajuhuvvon. Dán guovtti gálvojoavkku oastin lea njiedjan 59 %:s ollislaš gálvogoluin 2002:s 43 %:i ollislaš gálvogoluin 2005:s. Vástideaddji logut eai leat fidnemis USD:s. Danne leat meroštallan duodjeoastima OD gorreloguid ja USD gálvolágideaddjiid reskontro vuodul.

Tabealla 5-2: OD ja USD meroštallon duodjeoastin 2002-2005 áigodagas NOK:in

Duodjeoastin	2002	2003	2004	2005	Submi
Olmáivákki Duodjearvi	251 067	209 559	189 513	164 180	814 319
Unjárgga Sámiid Duodje *)	184 257	148 661	168 323	128 711	629 953
Submi	435 324	358 220	357 836	292 891	1 444 272

*) Eai leat doarvái buorit logut duodjeoastimis USD:s. Danne leat meroštallan OD gálvogoluid oasi ja atnán dan meroštallat duodjeoastima oasis gálvogollun.

Oktiibuot lea dán áigodagas meroštallon duodjeoastin su. 1, 44 milj. kr. Daid loguin lea visot oastin duoji namahasas gálvolágideaddjiin norgga bealde.

Sámediggi lea geavahan kr. 800 000 doarjagin vuovdinorganisašuvnnaide vuovdalit ja vuovdit duoji Davvi-Romssas ja Nuorta-Finnmárkkus. Vuovdinorganisašuvnnat leat oastán duojáriin duoji su. 1,44 milj. kr ovddas.

Dát guokte vuovdinorganisašuvnna leat oktiibuot vuovdán gálvvuid sullii kr. 5,2 milj. ovddas njealjii jagis(2002-2005), nugo čájehuvvon tabeallas 5-3 vulobealde. Dás leat sihke duoji, ávdnasiid ja eará gálvvuid nugo musihka, girjjiid, suoveniraid jna. vuovdin.

Tabealla 5-3: Submi vuovdin goappáge fitnodagas 2002-2005 áigodagas NOK:in

Vuovdinboadut	2002	2003	2004	2005	Submi
Unjárgga Sámiid Duodje	783 529	611 607	603 311	635 350	2 633 797
Olmáivákki Duodjearvi	618 099	619 964	653 678	684 200	2 575 941
Submi vuovdin	1 401 628	1 231 571	1 256 989	1 319 550	5 209 738

Dehálaš oassi beaktilvuoda árvvoštallamis livččii geahčadit leat go olahan ulbmiliid maid lea bidjan ruđa atnimii. Nu guhká go Sámedikkis ii leat čielga ulbmil mearreruđas duoji vuovdinorganisašuvnnaide ja Duojáriid Dállui, de lea váttis árvvoštallat lea go olahan ulbmila.

Beaktilvuoda árvvoštallan lea danne árvvoštallat momeanttaid ektui maid navdit leat dehálažžan Sámediggái. Okta momeanta lea man muddui ruhta USD:i ja OD:i leat dagahan eanet vuovdima ja eanet márkanbarggu go jus eai livčče ožžon doarjaga. Eará momeanta lea makkár beaktu lea leamaš Olmmáivákki ja Unjárgga báikegottiide, ja sámi kultuvrii ja man olu veahkkin doalahit árbevieruid.

Vuovdima ektui čájeha tabealla 5-3 ahte ollislaš vuovdin dán guovtti fitnodagas lea veahás njiedjan 2002:s 2005:i. Seammaláhkai čájeha tabealla 5-2 ahte duodjeoastima meroštallan lea sakka uhccit 2005:s go 2002:s. Sámedikki doarjja ii leat árvvoštallanáiggis veahkehan dasa ahte duodjeoastin iige

ahte ollislaš vuovdin lassána dan guovtti fitnodagas. Oppalaččat áigodagas ja dán guovtti vuovdinorganisašuvdnii lea vuovdin leamaš sullii seamma dásis. Nuppi beales sáhtta čájehit ahte duoji márkan lea váttis ja ahte OD ja USD eai leat nákcen ođastit konseapta, nuppi beales fas sáhtta čuoččuhit ahte leat menddo smávva rámmat ja ahte dalle ii leat vuovdaleapmái sadji. Goalmmát momeanta soaitá leat ahte buriid dujiid lea váttis fidnet ja ahte dat váikkuha vuovdima njiedjamii.

Sámi kultuvrra áimmahuššama ektui lea OD:s ja USD:s guokte doaimma; nubbi kurssaid ja ráđdeaddima bokte mii leavvá ja áimmahuššá duoddjoma máhtu, nubbi fas go oastá dujiid mii dagaha ahte duoddjon ja nu árbevierru doalahuvvo. OD fuolaha goappašiid beliid, dat lágida kurssaid, čoagganemiid ja vásáhuslonohallanbottuid, ja dat oastá ránuid ja eará duoji báikki duojáriin. Dán láchkai lea Sámedikki ruhta váikkuhan doalahit kultuvrra ja árbevieru mánggaid jagiid. USD ovddida duoji oastima bokte, muhto das ii leat báikki duojáriin oktavuohta nugo OD:s. USD iige leat álggahan oaivadeami/ráđdeaddima ja kurssaid duojáriid ektui nugo OD. Unjárgga biras iige leat nákcen ásahit dan solidaritehta ja searvevuodadovddu go maid Olmmáivággi lea nákcen.

5.3 Duojáriid Dálu árvvoštallan

Duojáriid Dálu AS(DD) láigoha ja jodiha duoddjelanjaid, vuosttažettiin duoddjeealáhussii. Sámediggi lea árvvoštallanáiggis juolludan kr. 800 000 DD:i. Sámedikki oalgguhus juolludit ruđa DD:i navdo leat láchit dili buori ovdáneapmái duoddjái Nuorta-Finnmárkkus heivehuvvon duoddjelanjaide ja duoddjereaidduide maid beassá atnit.

10-15 jagi dás ovdal lei viesus, mii dál gullá DD:i, doaibman oalgguhit duoddjeealáhusas rekrutteremii, ovdáneapmái ja ohppui. Dalle lei dát doaibma dehálaš oažžun dihtii duoji ealáhussan. Dál lea eará dilli eai duojarat geavat olus dán viesu. Menddo moadde duojára geahččalit birget dujiin eaige dárbbas daid rusttegiid maid DD sáhtta fállat. Danne illá dárbbášuvvo DD movttiidahttin ja heivehaddjin duoddjeealáhussii dálá substanssain(duojáriid logu ja gánnáheami mielde) ealáhusas. Seammaláhkai ferte jearrat Sámedikki doarjaga ektui DD:i. Viesus eai leat fásta láigolačča eaige danne fásta boadut. Láigolaččaid ja láigoboáduid haga nohká fargga diinejuvvon iežaskapitála ja oasuskapitála njiedjá. Kr. 98 818 vuollebáhcagin 2006:s ja meroštallon vuollebáhcagin 2007:sge soaitá fitnodaga oasuskapitála 2008 jagis masson, jus fitnodat ii oaččo eará doaimma vissui mii sihkarastá láigoboáduid.

5.4 Árvvoštallan juolludaneavttuid ektui

Sámedikki juolludaneavttuid mielde galget visot organisašuvnnat dáid lágidit:

- Seamma jagi doaibmaplána
- Čuovvovaš jagi doaibmaruhtadárbbu
- Raportta ovddit jagi ruhtaanus sáddejuvvon doaibmaplána ektui
- Ovddit jagi jahkediedáhusa
- Ovddit jagi reviderejuvvon rehketdoalu

Leat stuorra erohusat dan ektui mo dat golbma organisašuvnna plánejit ja raporterejit. OD:s leat doaibmaplánat juohke jahkái, dat čadahit doaimmaid ja raporterejit buori vuogi mielde plánejuvvon doaimmaid ektui. OD:s leat buorit čilgejumi juohke doaimma viidodagas, bohtosiin, oasseváldiiguin jna. OD lea min oaivila mielde deavdán juolludaneavttuid mat leat vuodđun biddjon.

USD:s ja DD:s leat buorit rehketdoalut ja lea bures biddjon bajás makkár dárbbut leat gaskaomiide, namalassii boadusbušeahtta čuoovvovaš jahkái. Dain ii leat datte makkárge doaibmaplána, eai raportere doaimmaid birra organisašuvnnas ja jahkediedáhusat mat gullet stivrra doibmii ja sullasaččaide leat váilevaččat.

Sámedikki beales lea buoridanmunni dan ektui ahte dássida dán golbma organisašuvnna plánema ja reporterema gáibádusaid hárrái. Go bidjá gáibádusaid fertejit dat organisašuvnnat mat eai pláne ja raportere, čadahit daid dárbbášlaš proseassaid resurssaid geavaheami vuoruheami ja ulbmiliid heiveheami ektui ja dánláhkai veahkehit buoret gávpedoibmii. Gáibádusat ovddideapmái, plánemii ja reporteremii dáid fitnodagaid ektui, gáibida vel ahte doarjjaaddi seaguha eanet fitnodagaid ovddideapmái.

Dárbbášuvvo ovddidit ulbmiliid ja strategiijaid duodjeorganisašuvnnaid doarjagii, dainna mii galgá leat doarjaga ja dan áigga vuodđun. Lunddolaš lea vel ráhkadit čielga njuolggadusaid ruđa geavaheapmái. Dasto ferte prinsihpalaš vuoduin árvvoštallat sáhttet go eará fitnodagatge mat vuvdet duoji, ohcat dáid ruđaid.

5.5 Čoahkis árvvoštallan

Unjárgga Sámiid Duodje(USD) ja Olmmáivákki Duodjesearvi(OD) leat dehálaš ásahusat goappáge báikegottis ja váikkuhit goappáge láhkai bisuhit duodjevieruid dáid guovlluin. Duoji ja erenomažit iežas duoji Sámis ovddideami ja vuovdima dáfus, lea dain eanet ráddjejuvvon doaibma. Meroštallan čájeha ahte USD ja OD oktiibuot ostet duoji su. 1,5 milj. kr. ovddas dán njealji jagis go árvvoštallanáigi lea leamaš. Dát ii leat eanet go maid okta buvda galggašii vuovdit ovttá jagis.

Vuovdinorganisašuvnnaid sáhtta ovdánahttit nu ahte doaimmahit stuorát oasi márkan- ja vuovdinbarggu duoji ovddas sin guovlluin. Dat gáibida datte ahte buot bealit ealáhusas sin guovllus dorjot fitnodaga. Doarjagii mii jahkásaččat juolluduvvo, berre ráhkadit čielga njuolggadusaid ruđa atnui oktan guoski ulbmiliin ja strategiijaiguin, dáid ferte boahhte vuorus čuoovvolit buorebut ja Sámediggi berre seaguhit eanet organisašuvnnaid ovdáneapmái.

Duojáriid Dállu ii leat dađibahábut nákcen čuoovvut áiggi duodjebirrasa heiveheaddjiin oktasaš duodjelanjaiguin ja –reaidduiguin. Ii datte sáhte sivahallat DD, muhto váldováttisvuhtan lea ahte eai leat duojárat guđet beroštit dan fálddagas mii DD:s lea.

Eai leat galle buvdá dahje vuovdinorganisašuvnna earret OD ja USD mat vuvdet duoji. Daid buvdain main lea stuorra buvttavallji ovdamearkka dihtii Håndverkshuset Álttás, Sapmi Márkan Kárášjogas, Arppa Romssas ja sullasaččat, lea duodji dušše oasáš ollislaš vuovdimis. Daid buvdain dahje fitnodagain main duodji lea váldooassi buvttavaljis, ovdamearkka dihtii Inka Kárášjogas, Maritex ja Ivnnit Design & Import Guovdageainnus, vuvdet juogo iežaset duoji dahje ávdnasiid. Dat mat leat dan manjimuš namuhuvvon joavkkus eai vuovdde eará duojáriid ovddas, dan ii gánnát ealáhusa dálá struktuvrra mielde.

Miellidus

Miellidus 1: Intervjuguide

Miellidus 2: Skisser over Duojáriid Dállu